

BLONDEL J. & ISENMANN P. 1981. *Guide des oiseaux de Camargue*. Delachaux & Niestlé, Neuchâtel. 344 p. Prijs SFr. 40.

In tegenstelling tot wat titel en formaat doen vermoeden, hebben we bij dit handzame boekje niet te maken met een nieuwe determinatiegids in de lange reeks van al bestaande veldgidsen, maar met een gedegen samenvatting van de vele documentatie (43 titels vóór 1900, 430 erna) die over dit vermaarde vogelgebied in de Rhone-delta is verschenen. Hierdoor wordt een uitstekend beeld geschetst over de ecologie en het voorkomen van maar liefst 337 vogelsoorten.

De belangrijkste thema's, nodig voor een juist inzicht in het vogelleven van de Camargue worden in zes hoofdstukken behandeld. Het eerste hoofdstuk gaat in op het ontstaan van de Camargue en het fysische milieu. Het tweede beschrijft het mozaïekvormige, aan veranderingen onderhevige ecosysteem waarin gradienten een belangrijke rol spelen. Ook wordt een karakteristiek van de voornaamste biotooptypen (strand, duinen, meren en lagunes, zeekraalvlaktes (*sansouïres*), zoetwatermoerassen, grasvlaktes, (vroegere) cultuurgronden, stedelijk gebied en bossen) alsmede een kort overzicht van de belangrijkste erin voorkomende vogelsoorten gegeven. Er zijn 111 regelmatige broedvogelsoorten. Hoofdstuk 3 (108 p.) omvat een behandeling van alle waargenomen vogelsoorten. Per soort wordt kort ingegaan op zaken als status, aantal broedparen, fluctuaties in aantallen, trek, voedsel en biotopen en maanden waarin de soort waargenomen kan worden. Hoofdstuk 4 geeft aan de hand van populatieontwikkelingen, (broed)biologie en voedsel van de drie best onderzochte vogelgroepen (reigers, meeuwen en sterns, overwinterende eenden) weer, hoe de ecologische ruimte in de Camargue verdeeld wordt. Een aparte paragraaf is hierbij ingeruimd voor de Kokmeeuw en de Geelpootmeeuw. Hoofdstuk 5 is gewijd aan de trek, met nadruk op de betekenis van de Camargue voor de trek tussen Eurazië en Afrika.

In het zesde hoofdstuk wordt ingegaan op het ontstaan van de huidige avifauna, vooral gezien tegen de achtergrond van de zich nog steeds uitbreidende invloed van de mens in dit gebied (o.a. hydrologische beheersing, creatie van nieuwe biotopen als zoutpannen en rijstvelden, eutrofiëring). Ook wordt aandacht besteed aan de problemen die zich voordoen bij de bescherming van de avifauna in een dergelijk extreem milieu als de Camargue, waar ook nog vele aan natuurbescherming tegengestelde belangen als de (zout-) industrie en het toerisme een rol spelen. Het boek wordt besloten met praktische wenken voor bezoekers (waaronder een adressenlijst) en een literatuurlijst van ruim 50 titels.

Al met al zijn de schrijvers, beide bekende Camargue-onderzoekers, erin geslaagd de vaak weinig toegankelijke documentatie uitstekend te bewerken. Soms is de tekst wel erg compact en daardoor voor hen die de Franse taal niet zo machtig zijn, misschien wat moeilijk. De duidelijke indeling, de vele verhelderende tabellen, figuren, kaarten en treffende foto's van

biotopen en vogels maken dit echter ruimschoots goed. Bij lezing van het boek moet men wel op de hoogte zijn van Franse vogelnamen, omdat met uitzondering van hoofdstuk 3, in tekst, tabellen en onderschriften slechts de Franse namen gebruikt worden. Een soortindex, welke nu ontbreekt, met naast Franse ook wetenschappelijke namen had niet misstaan. Jammer is dat een foto (p. 78) ondersteboven is afgedrukt. Voor elke Camargue-bezoeker een *must*, niet alleen om de waarde van het gebied te onderkennen en te begripen, maar ook voor het verifiëren van zijn waarnemingen en het opstellen van een excursieprogramma!

Joke E. Winkelman

HÖHN E. O. *Die Seetaucher*. (Neue Brehm-Bücherei 546) Ziemschen, Wittenberg. 96 p. Prijs DDR M 8,20.

De in Canada woonachtige auteur van deze monografie over duikers is waarschijnlijk een onvervalste liefhebber, maar put helaas niet uit een rijke persoonlijke onderzoekervaring met duikers. Daardoor is dit werkje niet meer, maar ook niet minder, dan een samenvatting van de literatuur over duikers. Een vergelijkend onderzoek met Cramp & Simmons' *Birds of the Western Palearctic*, 1 (1977), een werk dat in tegenstelling tot eerdere handboeken niet door de schrijver gebruikt werd, leert dat de geleverde informatie in beide uitgaven sterk overeenkomt, zij het dat *BWP* de gegevens overzichtelijker en bondiger presenteert. Vrijwel dezelfde literatuur werd gebruikt: ook in *Die Seetaucher* werd de Sovjet-literatuur niet uitgebreid verwerkt. Van de Geelsnavelduiker wordt ten onrechte verteld dat wij hem Witsnavelduiker noemen. Voor Duitstalige liefhebbers en voor diegenen die geen toegang tot *BWP* hebben, is dit ongetwijfeld een aardig en in ieder geval betaalbaar boekje.

Theunis Piersma

LOOFT V. & BUSCHE G. (red.) 1981. *Vogelwelt Schleswig-Holsteins*, 2. Wachholtz, Neumünster. 199 p. Prijs DM 35.

Het eerste deel van de *Vogelwelt Schleswig-Holsteins* verscheen in 1974 en behandelde 36 soorten (IJsduiker-Flamingo; voor bespreking zie *Ardea* 63: 154-156). Onlangs is deel 2 verschenen. Taxonomisch gezien is het wat merkwaardig dat dit deel over roofvogels handelt maar de auteurs zeggen de bedoeling te hebben in de komende jaren nog een deel over zwanen, ganzen en eenden te produceren. In de inleiding wordt uitgelegd waarom dit tweede deel zo lang op zich heeft laten wachten. Men blijkt tegelijkertijd ook aan andere delen te hebben gewerkt terwijl bovendien het schrijven van de avifauna gecombineerd moest worden met activiteiten ten dienste van de natuurbescherming. Verreweg het meeste werk zal zijn verzet door Looft

en Busche die het overgrote deel van de soortbeschrijvingen voor hun rekening namen.

In twee inleidende hoofdstukken wordt kort ingegaan op gehalten aan pesticiden in roofvogels en hun eieren en uitgebreid op de jacht op roofvogels in verleden en heden. Gelet op de recente ontwikkelingen in Oost- en Zuid-Nederland is dit laatste helaas ook in ons land weer een actueel onderwerp. De problemen in Schleswig-Holstein en recent in Nederland blijken een grote mate van overeenkomst te vertonen. Ondanks het feit dat alle roofvogelsoorten beschermd zijn, blijkt het uitleggen van gifgebruik nog steeds in zwang, worden broedende vogels op het nest beschoten enzovoort. De reden van de vervolging blijkt ook in Schleswig-Holstein de veronderstelde ernstige schade te zijn die roofvogels zouden toebrengen aan de stand van Haas, Fazant, Patrijs en Korhoen. In het boek wordt echter aangetoond dat de toename van de stand van Buizerd en Havik op geen enkele wijze in verband kan worden gebracht met een afname van deze prooidieren. Wel bleek er een verband te bestaan tussen fluctuaties van Buizerd en Veldmuis.

In totaal worden in dit boek 30 soorten besproken. Bij de broedvogelsoorten worden aantalsschattingen gegeven en wordt ingegaan op lokale dichtheden, ontwikkeling van de populaties, verspreiding, biotoopkeuze, nestplaatskeuze (o.a. relatie nesthoogte/boomhoogte) en prooidierkeuze. Bij alle soorten wordt ingegaan op voorkomen buiten de broedtijd, fenologie, trekrichting, hoogte waarop trekkende vogels zijn waargenomen en groepsgevijs voorkomen. Voor de meeste broedvogels zijn 6-9 pagina's ingeruimd, voor de Havik echter ruim 18 en voor de Buizerd ruim 25. Het geheel wordt rijkelijk geïllustreerd met kaarten, tabellen en biotoopfoto's, waarvan een deel in kleur. In sommige opzichten doet de gedetailleerdheid van het boek te overdadig aan. Een aantal figuren zijn dubbel op en men kan zich afvragen of het zinvol is in een dergelijk boek vier tabellen en een figuur op te nemen over de nestplaatskeuze van de Buizerd. Bij de bespreking van deze soort worden bovendien drie luchtfoto's gegeven, plus drie biotoopfoto's en vijf kaartjes waarop nesten staan ingetekend. De trek van de Buizerd wordt geïllustreerd aan de hand van vijf kaartjes.

Er zijn vraagtekens te plaatsen bij het publicatiebeleid van de samenstellers van de *Vogelwelt Schleswig-Holsteins*. In hoeverre is het verstandig zulke gedetailleerde soortmonografieën te geven als dit zo duidelijk ten koste gaat van de frequentie waarmee de delen verschijnen? Het onlangs verschenen deel biedt echter weer een grote hoeveelheid gegevens, verpakt in een verzorgde lay-out. In tegenstelling tot deel 1 wordt het boek niet meer in eigen beheer uitgegeven. Het tweede deel is beter gebonden dan het eerste, dat na eenmaal doorbladeren al uit elkaar begon te vallen.

Cor Smit

PATTERSON J. J. 1982. *The Shelduck*. Cambridge University Press, Cambridge. 276 p. Prijs £ 27,50.

Dit 276 pagina's tellende boek behandelt de Bergeend in al zijn aspecten, met veel nadruk op gedrag en oeco-

logie. Na de inleiding (1) volgt een hoofdstuk over de Bergeend in het algemeen (2) met korte paragrafen over taxonomie, beschrijving, gewicht, dieet, foeragegedrag, wereldverspreiding, voorkomen in Groot-Brittannië, ruitrek en jaarcyclus. In feite dus al een beknopte monografie.

De daarna volgende hoofdstukken gaan vervolgens in detail in op sociaal gedrag in wintergroepen (3), territorium (4), nestplaatskeuze (5), leg- en broedfase (6), verzorging van de jongen (7), overleving onder de kuikens (8), aanwas (*recruitment*) en niet-territoriale groepen (9) en tenslotte de factoren die de omvang van de populatie bepalen (10). Het boek wordt gecompliceerd met een uitgebreide literatuurlijst, een index op onderwerpen en een auteursindex.

Het boek is grotendeels gebaseerd op het wetenschappelijk onderzoek aan Bergeenden aan de universiteit van Aberdeen, maar er wordt ook uitvoerig geciteerd uit het werk van andere (meest Britse) onderzoekers, zowel wat betreft Bergeenden als meer algemeen geldende oecologische beginselen. De tekst is nogal wetenschappelijk van aard en zal voor de leek niet altijd even eenvoudig te begrijpen zijn, hoewel het gebruik van moeilijke termen tot een minimum beperkt is. De meeste getalsmatige beweringen worden gestaafd door de een of andere statistische toets en men kan dan ook bijna op elke bladzijde wel ergens lezen dat P kleiner dan 0.05 is. Daarnaast is veelvuldig gebruik gemaakt van grafische voorstellingen of tabellen om de tekst te verduidelijken. Het aantal grafieken bedraagt meer dan 70 en er zijn bijna evenveel tabellen. Zodoende valt vrijwel op iedere plaats waar men het boek openslaat het oog wel op een illustratie, die op zichzelf reeds een stuk onderzoek en denkwerk vertegenwoordigt. De ondertitel van het boek (*A study in behavioural ecology*) wordt waargemaakt door in ieder hoofdstuk in te gaan op gedragsaspecten binnen het betreffende onderwerp. Dit is vooral van belang waar het gaat om factoren die populatiegroottes en dichtheden bepalen.

Het boek kan op twee verschillende manieren gelezen worden: als een monografie over de Bergeend of als een boek dat een aantal oecologische beginselen en onderzoekstechnieken behandelt geïllustreerd aan de Bergeend. Ieder hoofdstuk kan zodoende gelezen worden als een op zichzelf staande wetenschappelijke publicatie. Misschien staat de tweede opzet zelfs wel meer op de voorgrond dan de eerste. Zo wordt, afgezien van de inleiding, vrijwel niet ingegaan op de voedselbiologie, de rui wordt in het geheel niet besproken en de mortaliteitsberekeningen uit ringgegevens blijven iets aan de oppervlakkige kant. Hoewel het accent vanzelfsprekend in hoofdzaak op Brits onderzoek en Britse literatuur ligt, is toch ook een behoorlijke graad van volledigheid bereikt in het citeren van buitenlandse bronnen. Alleen is bij het behandelen van de ruitrek het (niet erg belangrijke) voorkomen van ruiende Bergeenden in de Westerschelde over het hoofd gezien, een ommissie die het boek overigens deelt met het *Handbook of birds of the Western Palearctic*.

Al met al een waardevol boek voor ieder die zich met onderzoek aan vogelpopulaties bezighoudt, van plan is zich daarmee bezig te gaan houden of gewoon alleen maar daarin geïnteresseerd is.

Albert Beintema